

Linjaukset liikuntatutkimuksen tukemiseksi vuoteen 2017

Liikuntatutkimuksen suunta-asiakirja

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:15

Linjaukset liikuntatutkimuksen tukemiseksi vuoteen 2017

Liikuntatutkimuksen suunta-asiakirja

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:15

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, opetus- ja kulttuuriministeriö
Kansikuva / Omslagbild: rodeo.fi

ISBN 978-952-263-226-5 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2013:15

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa veikkausvoittovaroista liikuntatieteelliselle tutkimukselle, toiminnalle ja tiedonvälitykselle vuosittain noin seitsemän miljoonaa euroa. Määrärahasta noin 2,5 miljoonaa euroa kohdenneetaan tutkimusprojektien avustamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä liikuntatieteellisissä asioissa toimii liikuntalain (1054/1998) 4 §:n mukainen valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto.

Ministeriö on yhteistyössä liikuntatieteen jaoston kanssa linjannut valtion liikuntamäärärahoista avustettavan tutkimuksen painopistealueita 1970-luvun alusta lähtien Liikuntatutkimuksen Suunta-asiakirjoissa. Tämä julkaisu on järjestyksessään kymmenes ja se luo perustan tulevien vuosien (2014–2017) liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden rahoituspäätöksille ja niissä tuotetun tiedon paremmalle hyödyntämiselle.

Vuodesta 2014 lukien ministeriö tukee liikuntatieteellistä tutkimusta, joka kohdistuu eduskunnan päättämien liikuntatoimen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden teemoihin. Eduskunta linjaa liikuntatoimen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet päättäessään valtion talousarviosta. Tavoitealueista on johdettu teema-alueita, jotka liittyvät koko väestön liikunnan edistämiseen, liikunnan saavutettavuuteen sekä liikunta- ja urheilukulttuurin erityispiirteisiin. Lisäksi tietoa tarvitaan liikuntapolitiikan eri teema-alueita poikkileikkaavista kokonaisuuksista kuten liikunnan edistämistoimien vaikuttavuudesta ja poikkihallinnollisuudesta. Tutkimushankkeiden tulee keskeisiltä osiltaan käsitellä liikuntaa ja noudattaa julkaisun linjauksia. Rahoitettavan tutkimuksen tulee olla liikuntatieteellisesti korkeatasoista ja innovatiivista sekä sovellettavuusarvoltaan korkea.

Teema-alueet ovat:

- Väestön liikunnan edistäminen
- Liikunnan saavutettavuus ja polarisaatio
- Liikunta- ja urheilukulttuurin muutokset ja osallisuuden edistäminen

Teema-alueita poikkileikkaavat tietotarpeet ovat:

- Liikunnan edistämisen poikkihallinnollisuuden toteutuminen julkisen sektorin rakenteissa ja päätöksenteossa
- Liikunnan edistämiseksi toteutettavien toimien vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus koko yhteiskunnan kannalta

Julkaisu on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikön ja valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaoston kesken yhteistyössä. Liikuntatieteen jaosto (2011–2015) käyttää suunta-asiakirjaa vuosittaisen arviointityön linjaajana ja opetus- ja kulttuuriministeriö rahoituspäätösten suuntaamisessa.

Sammandrag

Undervisnings- och kulturministeriet anvisar årligen cirka sju miljoner euro av tipsmedlen för idrottsvetenskaplig forskning, verksamhet och informationsförmedling. Cirka 2,5 miljoner euro av anslaget anvisas för understöd till forskningsprojekt. Undervisnings- och kulturministeriets sakkunnigorgan i idrottsvetenskapliga frågor är i enlighet med 4 § i idrottslagen (1054/1998) statens idrottsråds idrottsvetenskapliga sektion.

I samarbete med den idrottsvetenskapliga sektionen drar ministeriet sedan början av 1970-talet upp riktlinjer för insatsområdena för den forskning som understöds med statens idrottsanslag i dokumenten Liikuntatutkimuksen Suunta (Idrottsforskningens riktning). Denna publikation är den tionde i ordningen och den utgör grunden för besluten om finansiering för idrottsvetenskapliga forskningsprojekt under åren 2014–2017 och för ett bättre utnyttjande av den information som projekten resulterar i.

Från och med 2014 stöder ministeriet idrottsvetenskaplig forskning som är inriktad på de teman kring idrottsväsendets samhälleliga effektivitet som riksdagen fattat beslut om. Riksdagen linjerar upp målen för idrottsväsendets samhälleliga effektivitet när den fattar beslut om statsbudgeten. Målområdena har delats in i temaområden som rör främjande av idrott och motion bland hela befolkningen, idrottens åtkomlighet samt motions- och idrottskulturens särdrag. Dessutom behövs information om helheter som omfattar olika temaområden inom idrottspolitiken, såsom effektiviteten och den tväradministrativa karaktären hos åtgärder vars syfte är att främja idrotten. Forskningsprojekten ska till de centrala delarna behandla idrott och följa riktlinjerna i publikationen. Forskningen som finansieras bör vara på hög idrottsvetenskaplig nivå och innovativ samt ha en hög tillämplighetsgrad.

Temaområden är:

- Främjande av idrott och motion bland befolkningen
- Idrottens åtkomlighet och polarisering
- Förändringar i motions- och idrottskulturen och främjande av delaktighet

Informationsbehov som är övergripande för temaområdena är:

- Främjande av idrott och motion på ett tväradministrativt sätt i den offentliga sektorns strukturer och beslutsfattande
- Effektiviteten och kostnadseffektiviteten hos åtgärder som utförs för att främja idrotten beträffande hela samhället

Publikationen har utarbetats gemensamt av undervisnings- och kulturministeriets idrottsenhet och statens idrottsråds idrottsvetenskapliga sektion. Idrottsvetenskapliga sektionen (2011–2015) använder detta dokument som linjerare av det årliga utvärderingsarbetet och undervisnings- och kulturministeriet vid inriktandet av finansieringsbesluten.

Sisältö

Tiivistelmä	3
Sammandrag	4
Alkusanat	6
1 Liikuntatieteellinen tutkimus opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan toimialalla	8
1.1 Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatoimi	8
1.2 Liikuntatieteellisen tutkimuksen ja tietopohjan tukeminen	8
1.3 Ministeriön tavoitteet liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden rahoittamisessa	10
2 Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntabudjetista tukeman liikuntatutkimuksen teema-alueet	12
2.1 Väestön liikunnan edistäminen	12
2.2 Liikunnan saavutettavuus ja polarisaatio	12
2.3 Liikunta- ja urheilukulttuurin muutokset ja osallisuuden edistäminen	13
2.4 Teema-alueita poikkileikkaavat tietotarpeet	13
Liite: Liikuntatieteellisen tutkimuksen rahoitusmahdollisuuksia	14

Alkusanat

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa veikkausvoittovaroista liikuntatieteellistä tutkimusta ja siihen liittyvää tiedonvälitystoimintaa vuosittain noin seitsemällä miljoonalla eurolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä liikuntatieteellisissä asioissa toimii liikuntalain (1054/1998) 4 §:n mukainen valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Ministeriö on yhteistyössä liikuntatieteen jaoston kanssa linjannut valtion liikuntamäärärahoista avustettavan tutkimuksen painopistealueita 1970-luvun alusta lähtien Liikunta-tutkimuksen Suunta -asiakirjoissa. Käsillä oleva asiakirja on järjestyksessään kymmenes ja se luo viitekehyksen tulevien vuosien (2014–2017) liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden rahoituspäätöksille ja tiedon paremmalle hyödynnettävyydelle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tukema liikuntatutkimus painottui pitkään voimakkaasti terveyden ja liikunnan välisten yhteyksien biolääketieteelliseen tutkimukseen. Edellisessä, vuonna 2009 julkaistussa, suunta-asiakirjassa kuitenkin linjattiin, että tutkimusrahoituksen painopistettä tulee muuttaa entistä voimakkaammin kohti yhteiskunta-käyttäytymistieteellistä tutkimusta. Tavoitteena oli mm. integroida rahoitetun tutkimuksen tulokset päätöksentekoon nykyistä paremmin. Ministeriön näkökulmasta näin ei ole kuitenkaan tapahtunut ja viime suunta-asiakirjassa linjatut tavoitteet tutkimuksen sisällöistä eivät ole kaikilta osilta toteutuneet. Tätä tukee havainto siitä, että edelleen vuonna 2012 suuri osa ministeriön vastaanottamista liikuntatieteellisistä tutkimushankehakemuksista kohdistui aiheiltaan suunta-asiakirjan ulkopuolelle.

Vuosikymmenten saatossa liikuntatieteellinen toimintakenttä on merkittävästi laajentunut ja tietopohja liikunnasta lisääntyy jatkuvasti. Vaikka erilaisissa tieteenalaa koskevissa arvioinneissa liikuntatutkimuksen yleistä tasoa on pidetty pääosin jopa erittäin hyvänä, pohjoismainen liikuntatieteen tieteenala-arviointi (Suomen Akatemian julkaisuja 1/12) nosti esiin viitteitä liikuntatieteen aseman heikkenemisestä kansainvälisessä vertailussa. Arvioinnissa korostuvat eri tutkimusalueiden väliset suuret tasoerot. Raportti osoitti, että Suomessa on viime vuosikymmenellä panostettu voimakkaasti liikuntalääketieteelliseen tutkimukseen, mitä tukevat havainnot siitä, että lääke- ja terveystieteellisen liikuntatutkimuksen henkilöstön osuus on Suomessa Pohjoismaiden suurin ja julkaisutoiminnan määrissä mitattuna suomalaisen liikuntatutkimuksen tuotos-panos -suhde on hyvä erityisesti lääke- ja terveystieteiden julkaisuissa. Arvioinnin keskeinen tulos oli myös se, että Suomessa liikuntatutkimus on erittäin riippuvainen valtion rahoituksesta sen rahoitusosuuden ollessa pohjoismaista korkein 82 %.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee jatkossa tutkimusta, joka perustuu sen ja valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaoston määrittelemiin teema-alueisiin. Tutkimushankkeiden tulee keskeisiltä osiltaan käsitellä liikuntaa ja noudattaa suunta-asiakirjan linjauksia. Rahoitettavan tutkimuksen tulee olla liikuntatieteellisesti korkeatasoista ja innovatiivista sekä sovellettavuusarvoltaan korkeaa. Huomiota kiinnitetään erityisesti myös tutkimuksen monitieteisyyteen ja yhteistyöhön niin liikuntatieteiden sisällä kuin muiden tieteenalojen välillä, tutkimuksen muun rahoituspohjan laajuuteen sekä suunnitelmiin tutkimuksen tiedeviestinnästä ja tulosten jalkauttamisesta.

Tässä suunta-asiakirjassa linjattavat teema-alueet on johdettu opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatoimelle asetetuista yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteista. Teema-alueet liittyvät ajankohtaisiin kysymyksiin koko väestön liikunnan edistämisestä, liikunnan saavutettavuudesta sekä liikunta- ja urheilukulttuurin erityispiirteistä. Lisäksi tietoa tarvitaan liikuntapolitiikan eri teema-alueita poikkileikkaavista kokonaisuuksista kuten liikunnan edistämistoimien vaikuttavuudesta ja poikkihallinnollisuudesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikkö on valmistellut asiakirjan yhteistyössä valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaoston kanssa. Liikuntatieteen jaosto (2011–2015) käyttää suunta-asiakirjaa vuosittaisen arviointityön linjaajana ja opetus- ja kulttuuriministeriö rahoituspäätösten suuntaamisessa. Tämä julkaisu koskee liikuntatieteellisten tutkimusprojektien valtionavustusten periaatteita.

1 Liikuntatieteellinen tutkimus opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan toimialalla

1.1 Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatoimi

Liikuntapolitiikan päämääränä on liikunnan edistäminen. Liikunnan edistämiseksi tarkoitetaan sekä liikunnan että liikuntatoiminnan edistämistä, mutta myös liikunnan avulla tapahtuvaa väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn parantamista. Liikuntalain tavoitteena on se, että mahdollisimman moni voisi harrastaa liikuntaa omista lähtökohdistaan. Liikuntalain (1054/1998) mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntatoimen yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta valtionhallinnossa.

Toimialaa ohjaavat liikuntalaki ja -asetus, hallitusohjelma, valtion talousarvio, opetus- ja kulttuuriministeriön strategiat ja linjaukset sekä toimialan kansainväliset yleissopimukset. Liikunnan toimialan strateginen johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalle arvioinnille. Liikunta on nostettu esiin myös pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa, johon on kirjattu painopisteeksi mm. liikuntaa koskevan tietopohjan parantaminen: hallituskaudella tulisi selvittää syyt liikunnallisesta elämäntavasta syrjäytymiseen sekä luoda edellytyksiä, joilla liikuntaa voidaan eri väestöryhmissä lisätä.

Liikuntapolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet määrittellään valtion talousarviossa.

Kyse on pitkän aikavälin vaikuttavuustavoitteista, jotka ovat melko pysyvästi säilyneet samansisältöisinä vuodesta toiseen. Vuoden 2013 talousarviossa liikuntapolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet liittyvät liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen, liikunnallisen elämäntavan yleistymiseen, kansalaistoimintaan sekä eettiseen ja yhteiskuntavastuulliseen huippu-urheiluun. Lisäksi liikunnan edistämiseksi ja liikunnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamiseksi liikuntapolitiikan eri tavoitealueilla toteutetaan toimenpiteitä, joille on yhteistä alan tietoperustan vahvistaminen ja osaamisen kehittäminen sekä eettisyyden, yhdenvertaisuuden ja rehellisyyden toteutuminen.

1.2 Liikuntatieteellisen tutkimuksen ja tietopohjan tukeminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatoimen talousarviosta tuetaan liikuntatieteellisiä tutkimushankkeita sekä eritasoista liikunnan toimialaan liittyvää tutkimus- ja selvitystoimintaa liikuntapolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden suuntaisesti. Lisäksi liikuntatoimen määrärahoja osoitetaan liikuntatieteen yhteisöjen toiminnan tukemiseen. Tässä julkaisussa linjataan ainoastaan liikuntatieteellisten tutkimusprojektien rahoitusperiaatteita. Seuraavassa kuvataan koko tutkimustoiminnan ja selvitysten tukemisen kirjoa liikuntabudjetista. Kuviossa 1 on esitetty liikuntatieteelliseen tutkimustoimintaan, tiedolla joh-

tamiseen sekä tutkimus- ja kehittämistyöhön vuonna 2012 myönnetyt avustukset.

Liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden sekä tiedeyhteisöjen tukemisessa ministeriö pyytää liikunta-asetuksen (1055/1998) 6 §:n mukaisesti lausunnon valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaoston. Jaosto antaa lausunnon hankkeiden tieteellisestä tasosta sekä tiedeyhteisöjen toiminnasta tieteellisen toiminnan osalta. Avustamalla tutkimushankkeita, ministeriö on tukenut tutkijalähtöisiä tiedehankkeita, joiden avulla on tuotettu korkeatasoista tutkimustietoa liikuntakulttuurin ja -politiikan kehittämiseksi.

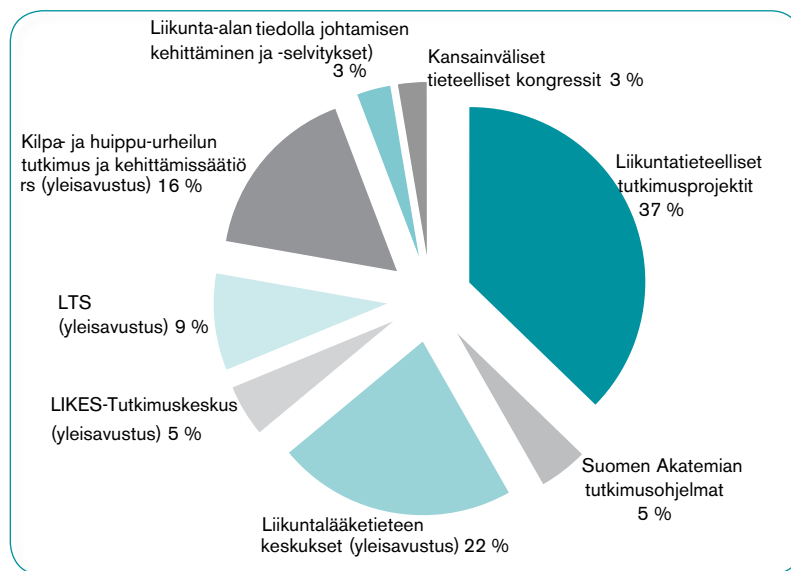
Osana liikuntapolitiikan tiedolla johtamisen toimintatapoja, on vuodesta 2011 lukien avustettu myös liikuntapoliittista päätöksentekoa palvelevia tutkimus- ja selvityshankkeita. Ministeriön liikuntayksikkö on tunnistanut aiheita tai kysymyksiä, joiden selvittämisellä halutaan lisätä liikuntapoliittisen päätöksenteon laatua ja vaikuttavuutta. Valtionavustusprosessissa on toteutettu nopeampoisia, noin vuoden mittaisia tutkimus- ja selvityshankkeita niistä aiheista, joista ministeriön liikuntayksikkö on halunnut kartuttaa tietopohjaa. Näiden hankkeiden avustuskelpoisuuden harkinnassa ei ole käytetty tieteellisen tason arviointia.

Ministeriö tukee liikuntalääketieteellisten ja liikuntatieteellisten yhteisöjen sekä kilpa- ja huippu-urhei-

lun kehittämistä¹ yleishyödyllistä toimintaa yleisavustuksin. Yleisavustuksella tuetaan yhteisön mahdollisuuksia tuottaa liikuntalääketieteellistä tutkimusta. Osa yleisavustuksesta kohdentuu myös varsinaiseen tutkimukseen, vaikka suurin osa ko. yhteisöjen tutkimustoiminnasta tulee rahoitetuksi kilpaillun tutkimusrahoituksen piiristä. Ministeriö käy liikuntatieteen yhteisöjen, liikuntalääketieteellisten yhteisöjen sekä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen kanssa tavoitekeskustelut säännöllisin väliajoin. Keskustelujen tarkoituksena on vahvistaa tiedeyhteisöjen välistä verkostoyhteistyötä sekä kunkin yhteisön asiantuntemusta omalla tunnustetulla osaamisalueellaan.

Ministeriölle osoitetaan myös muita varsinaisen tutkimusrahoituksen ja sektoritutkimuksen ulkopuolisia valtionavustushakemuksia. Näitä yksittäisiä hankkeita on mahdollisuus tukea harkinnanvaraisesti liikuntatoimen budjetista käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Muita tutkimus- ja selvityshankkeisiin verrattavia valtionavustuksia myönnetään myös esimerkiksi liikuntapaikkarakentamisen T&K-toimintaan. Näiden hankkeiden tavoitteena on pääasiassa tuottaa tietoa liikuntapaikkarakentamisen erityiskysymysten selvittämiseen sekä rakentamisoppaiden laatimiseen.

Kuvio 1. Liikuntatieteelliseen tutkimustoimintaan, tiedolla johtamiseen sekä tutkimus- ja kehittämis-työhön vuonna 2012 myönnetyt avustukset

¹ Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämissäätiö rs, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö/LIKES-Tutkimuskeskus, Liikuntatieteellinen Seura ry, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö/Oulun liikuntalääketieteellinen klinikka, Paavo Nurmi -keskuksen kannatusyhdistys ry, Tampereen Urheilulääkäriasema, Terveyslääketieteen ja ravinnon tutkimussäätiö ja Urheilulääketieteen säätiö

Edelleen, osaan muista ministeriön toteuttamista hankkeista ja ohjelmista liittyy tutkimus-, selvitys- tai arviointitoimintaa. Esimerkiksi Liikkuva koulu ja Kunnossa kaiken Ikää -ohjelmiin sisältyy niiden tavoitteita ja toimintaa tukevaa ja kehittävää tutkimusta, seurantaa ja arviointia.

1.3 Ministeriön tavoitteet liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden rahoittamisessa

Opetus- ja kulttuuriministeriön tukema liikuntatutkimus 2000-luvulla

Ministeriö, valtion liikuntaneuvosto ja sen liikuntatieteen jaosto, joka toimii ministeriön asiantuntijaelimenä liikuntatieteellisissä asioissa, julkaisi vuonna 2009 strategian: ”Uusi Suunta liikuntatutkimukseen”. Suunta-asiakirjassa linjattiin, että tutkimusrahoituksen painopistettä tulee muuttaa entistä voimakkaammin kohti yhteiskunta-käyttätymistieteellistä tutkimusta. Suunta-asiakirjassa rajattiin myös, että liikuntatieteellisen perustutkimuksen rahoitus kuuluisi muiden rahoituslähteiden, pääasiassa Suomen Akatemian, piiriin.

Biolääketieteellisen ja yhteiskunta-käyttätymistieteellisen tutkimuksen keskinäisiä osuuksia tarkasteltaessa, ainakin 2000-luvun alkupuolella on oltu tilanteessa, jossa valtaosa ministeriön tukemasta tutkimuksesta on sijoittunut biolääketieteellisen tutkimuksen puolelle. Myös perus- ja soveltavan tutkimuksen suhteen on vallinnut tilanne, jossa perustutkimuksen osuus tutkimusrahoituksesta on ollut ministeriön asettamiin tavoitteisiin nähden korkea. Ministeriö onkin kokenut, että tutkimusrahoituksen painopisteestä johtuen, tieteellisesti tuotetun tiedon hyödynnettävyys on liikuntapoliittisessa päätöksenteossa jäänyt melko pieneksi.

Suunta-asiakirjassa vuonna 2009 linjattiin, että tutkimusta tarvitaan yhä enemmän liikkumattomuuden ongelmasta etenkin siitä näkökulmasta, että yhteiskunnalliseen päätöksentekoon saataisiin lisää tietoa liikkumattomuuden syistä. Liian vähäisen liikunnan ja terveyden välisistä yhteyksistä sekä liikun-

nan merkityksestä terveydelle liikuntaneuvosto totesi olevan jo riittävästi tietopohjaa. Suunta-asiakirjassa linjatut tavoitteet tutkimuksen sisältöjen suunnasta eivät ole kuitenkaan kaikilta osilta toteutuneet. Myös vuonna 2012 suuri osa ministeriön vastaanottamista hakemuksista kohdistui suunta-asiakirjan tavoitelinjauksen ulkopuolelle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön uudet linjaukset liikuntatutkimuksen rahoittamisessa

Vuodesta 2014 lukien opetus- ja kulttuuriministeriö noudattaa liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden rahoituksessa linjaa, että tutkimuksen tulee suuntautua valtion talousarviosta linjattujen liikuntatoimen yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tavoitteiden mukaisesti. Vaikuttavuustavoitteista voidaan johtaa temaattisia kokonaisuuksia, joihin tutkimushankkeet jo hakuvaiheessa sijoitetaan ja joiden sisällä hankkeiden edellytetään tekevän yhteistyötä. Tutkimusrahoituksen suuntaamisen tarkoituksena on lisätä liikuntapoliittisesti relevantin tutkimuksen määrää, lisätä vuoropuhelua tutkijoiden ja päätöksentekijöiden sekä virkamiesten kanssa, vahvistaa tutkimuksen asemaa päätöksenteon tukena ja sitä myöten lisätä tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Rahoitusta myönnetään hankkeille, jotka sijoittuvat määritellyille teema-alueille ja joissa pääasiallisena tavoitteena on tuottaa uutta tietoa liikunnan edistämiseen valtionhallinnon asettamien liikuntapoliittisten tavoitteiden suunnassa. Ministeriö myöntää tutkimusrahoitusta ensisijaisesti monitieteisiin ja yhteiskunta-käyttätymistieteellisiin tutkimushankkeisiin. Biolääketieteellisiin tutkimushankkeisiin myönnetään avustusta ainoastaan siinä tapauksessa, että ne ovat osia laajemmista monitieteisistä liikuntatieteellisistä tutkimushankkeista tai ne toimivat läheisessä yhteistyössä näiden kanssa niin, että niiden sovellettavuus käytännön liikuntapoliittiseen päätöksentekoon voidaan arvioida korkeaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja liikuntatieteen jaosto seuraavat tutkimusten toteutumista, keskeisiä tieteellisiä tuloksia, niiden soveltamismahdollisuuksia sekä niiden antia liikuntapoliittiseen keskusteluun. Rahoitetun tutkimuksen tulokset on integroitava päätöksentekoon nykyistä paremmin ja suunnitel-

mallista tutkimusviestintää on pohdittava entistä enemmän jo tutkimussuunnitelmassa. Yksittäisistä tutkimustuloksista ja tiedon sirpaleista tulee siirtyä kohti kokonaisvaltaisempaa näkemystä siitä, miten uusi tutkimustieto sijoittuu alan aikaisempaan tutkimukseen ja miten uusi tieto saavuttaa sekä käytännön hyödyntäjät että tutkijakentän. Tarvitaan yhteiskunnallisesti vaikuttavia tutkimushankkeita, jotka tuottavat yleistettävää tietoa ja jotka kykenevät luomaan yhteyksiä eri tieteenaloihin sekä tiedontarvitsijoihin ja soveltajiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman tutkimuksen tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- Tutkimuksen tulee kohdistua opetus- ja kulttuuriministeriön ja valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaoston määrittelemiin liikunnan toimialaa palveleviin tutkimusteemoihin.
- Tutkimus käsittelee keskeisiltä osiltaan liikuntaa ja noudattaa suunta-asiakirjan linjauksia.
- Tutkimus on liikuntatieteellisesti korkeatasoista ja innovatiivista sekä sovellettavuusarvoltaan korkeaa
- Biolääketieteellisiin tutkimushankkeisiin myönnetään avustusta ainoastaan siinä tapauksessa, että ne ovat osia laajemmista monitieteisistä liikuntatieteellisistä tutkimushankkeista tai niiden sovellettavuus käytännön liikuntapoliittiseen päätöksentekoon voidaan arvioida korkeaksi.

Lisäksi arvioinnissa ja rahoituspäätöksissä huomioidaan seuraavat asiat:

- Tutkimuksen monitieteisyys ja yhteistyö niin liikuntatieteiden sisällä kuin muiden tieteenalojen välillä kansallisesti ja kansainvälisesti
- Tutkimuksen muu rahoituspohja
- Suunnitelma tutkimuksen tiedeviestinnästä ja tulosten jalkauttamisesta sekä hyödynnettävyydestä liikunnan edistämiseen liittyvän päätöksenteon näkökulmasta

2 Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntabudjetista tukeman liikuntatutkimuksen teema-alueet

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa jatkossa liikuntatieteellisiä tutkimushankkeita strategisesti yhdessä sen ja valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaoston kanssa määrittelemien tutkimusteemojen mukaisesti. Teema-alueet on linjattu liikunnan toimialalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tavoitteiden mukaisesti. Tutkimusteemoja tai niiden painopisteitä ei tule nähdä itsenäisinä kokonaisuuksina, vaan toisiaan tukevinä tutkimusalueina. Hakemuksia toivotaan erityisesti monitieteisiltä ja laajoilta hankkeilta, jotka kattavat useita painopistealueita. Suunta-asiakirjan lisäksi teema-alueiden painopisteitä voidaan tarkentaa vuosittain ilmestyvässä liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden hakuoppaassa.

2.1 Väestön liikunnan edistäminen

Teema-alueen yleisenä tavoitteena on selvittää väestön liikunnan edistämiseen liittyviä tekijöitä ihmisen koko elämänsä aikana. Rahoitettavien tutkimusten odotetaan tuottavan tutkittua tietoa ja sovellettavia tuloksia eri ikäryhmien fyysisestä aktiivisuudesta, liikuntasuhteen ja liikunnallisen elämäntavan syntymisestä sekä liikuntaa edistävästä toimintamalleista. Tulosten odotetaan auttavan liikuntapolitiikkaa luomaan toimenpiteitä, joilla koko väestön liikuntaaktiivisuutta kyetään lisäämään.

Väestön liikunnan edistämisen teema-alueen painopisteinä ovat:

- Fyysinen aktiivisuus eri ikäryhmissä, painopisteenä lapset ja nuoret sekä iäkkäät
- Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntasuhteen rakentumiseen ja rakentumattomuuteen vaikuttavat tekijät
- Liikkumista edistävät toimintamallit ja -käytännöt eri ikäryhmissä, elämäntilanteissa ja toimintaympäristöissä

2.2 Liikunnan saavutettavuus ja polarisaatio

Teema-alueen yleisenä tavoitteena on selvittää liikunnan saavutettavuuteen ja polarisaatioon liittyviä kysymyksiä aina maantieteellisistä ja kunnallisista liikuntapalvelurakenteista ja -sisällöistä liikuntalais- sa kuvattuun liikunnan arvopohjaan: tasa-arvoon, suvaitsevaisuuteen ja monikulttuurisuuteen. Rahoitettavien tutkimusten odotetaan tuottavan tutkittua tietoa ja sovellettavia tuloksia tehokkaiden interventiotoimenpiteiden tuottamisesta, liikunnan alueellisista mahdollisuuksista, uhista, heikkouksista ja vahvuuksista sekä syrjäytymisen, eriarvoisuuden ja yhteiskunnan jakautumisen merkityksistä liikunnan alueella.

Liikunnan saavutettavuus ja polarisaatio teema-alueen painopisteinä ovat:

- Alueellinen ja paikallinen liikunnan palvelutuotanto sekä aluerakenteen muutosten vaikutukset liikunnan saavutettavuuteen

- Liikunnasta syrjäytymisen ilmentymät ja syyt
- Liikunnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

2.3 Liikunta- ja urheilukulttuurin muutokset ja osallisuuden edistäminen

Teema-alueen yleisenä tavoitteena on selvittää järjestyneen liikunnan ja huippu-urheilun kohtaamia muutoksia ja haasteita nykypäivän muuttuneessa liikuntakulttuurissa. Rahoitettavien tutkimusten odotetaan tuottavan tutkittua tietoa ja sovellettavia tuloksia liikunnan kansalaistoiminnassa tapahtuneista muutoksista, nykypäivän haasteista ja osallisuuden edistämisestä etenkin sellaisten väestöryhmien osalta, joiden osallistumisen esteenä ovat sosiaaliset, taloudelliset tai kulttuuriset tekijät. Tietoa odotetaan myös kansalaistoiminnan asemoitumisesta suhteessa huippu-urheiluun, huippu-urheilun toimintaympäristön muutoksista, huippu-urheilun asemasta ja arvostuksesta yhteiskunnassa, globalisoitumisesta aina huippu-urheilumenestyksen edellytysten lisäämiseen.

Liikunta ja -urheilukulttuurin muutokset teema-alueen painopisteinä ovat:

- Liikunnan kansalaistoimintojen muutossuunnat ja osallisuuden edistäminen
- Eettinen ja yhteiskuntavastuullinen huippu-urheilu muuttuvassa liikuntakulttuurissa

2.4 Teema-alueita poikkileikkaavat tietotarpeet

Liikunnan edistämiseksi ja liikunnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan lisäksi tietoa em. teema-alueita poikkileikkaavista kokonaisuuksista. Poikkileikkaavat kokonaisuudet käsittävät sisältöjä liikunnan asemasta yhteiskunnan rakenteissa. Tavoitteena on korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimukseen perustuen selvittää liikunnan edistämistoimien toteutumista poikkiallinnollisesti sekä liikunnan edistämiseksi toteutettavien toimien vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Rahoitettavien tutkimusten odotetaan tuottavan ajankohtaista tutkittua tietoa ja sovellettavia tuloksia ko. alueilta liikuntapoliittisen päätöksenteon tueksi.

Poikkileikkaavia tietotarpeita ovat:

- Liikunnan edistämisen poikkiallinnollisuuden toteutuminen julkisen sektorin rakenteissa ja päätöksenteossa
- Liikunnan edistämiseksi toteutettavien toimien vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus koko yhteiskunnan kannalta

Liite: Liikuntatieteellisen tutkimuksen rahoitusmahdollisuuksia

EU-rahoitus

Suomi saa EU:lta tukea kahdesta rakennerahastosta: Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta (www.rakennerahastot.fi). Euroopan aluekehitysrahaston ohjelmien tavoite on parantaa työllisyyttä sekä lisätä alueiden kilpailukykyä ja elinvoimaisuutta. Ohjelmien avulla työllisyyttä pyritään parantamaan erityisesti maamme heikommin työllistyvillä alueilla. Euroopan sosiaalirahaston ohjelman tavoite on tukea työllisyyttä ja työllistymisedellytyksiä osaamista ja palvelurakenteita kehittämällä. Euroopan sosiaalirahaston tuella voidaan edistää tasa-arvoa, ehkäistä syrjäytymistä, kehittää osaamista, työoloja ja henkilöstön hyvinvointia tai kehittää järjestelmiä, jotka helpottavat työmarkkinoiden toimintaa sekä aktivoivat ihmisiä osallistumaan ja tekemään työtä.

Lisäksi EU rahoittaa huippututkimusta noin 8,1 miljardilla eurolla vuonna 2013. (<http://ec.europa.eu/research>)

KELA

Kansaneläkelaitos (Kela) myöntää rahoitusta kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskevaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan. (www.kela.fi)

OKM ja muut ministeriöt

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain veikkausvoittovaroista valtionavustuksia ja määrärahoja liikunnan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaan. Ministeriöt tukevat pääosin toimialansa kehittämistä palvelevaa, strategisesti ohjattua tutkimusta.

RAY

Sosiaali- ja terveysministeriön tulosohjauksessa toimivan Raha-automaattiyhdistyksen (www.ray.fi) pelivoitoilla tuetaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa ja projekteja. Rahoitustuesta osa käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Sitra

Sitra rahoittaa selvityksiä, ennakoiteja, kokeiluhankkeita sekä eri osapuolten yhteisiä strategiaprosesseja, jotka edistävät hyvinvointia ja ovat ekologisesti ja sosiaalisesti kestäviä. (www.sitra.fi)

Suomen Akatemia

Suomen Akatemia rahoittaa korkealaatuista tieteellistä tutkimusta, toimii tieteen ja tiedepolitiikan asiantuntijana sekä vahvistaa tieteen ja tutkimustyön asemaa. (www.aka.fi)

Säätiöt ja muut rahoittajat

Liikuntatieteellistä tutkimusta rahoittavat useat eri säätiöt ja muut tahot. Rahoitusmahdollisuuksia voi etsiä Aurora –tietokannasta (www.aurora-tietokanta.fi), johon on koottu rahoitusmahdollisuuksia niin Suomesta kuin ulkomailta. Rahoittajia on noin 800 ja tietokantaa päivitetään jatkuvasti uusilla rahoitustiedoilla. Vuodesta 2012 erilaisia liikuntatieteen rahoitusmahdollisuuksia on ollut haettavissa lähes 150 eri rahoitushausta.

Tekes

Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus rahoittaa kasvuun ja uuteen liiketoimintaan tähtäävien innovaatioiden kehittämistä. (www.tekes.fi)

Työsuojelurahasto

Työsuojelurahasto rahoittaa työelämän tutkimus-, kehitys- ja tiedotustoimintaa, joka parantaa työyhteisöjen toiminnan turvallisuutta ja tuottavuutta. (www.tsr.fi)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2013 ilmestyneet

- 1 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2014–2017
- 2 Liikuntatoimi tilastojen valossa;
Perustilastot vuodelta 2011
- 4 Yliopistojen tieteellinen ja taiteellinen toiminta
sekä yhteiskunnallinen vaikuttavuus vuonna
2011. Yhteenveto yliopistoilta kerätyistä
julkaisutiedoista
- 5 Taidetta arkeen; Selvitys valtion keinoista
edistää prosenttiperiaatetta osana julkista
rakentamista
- 6 Matkailu ja kulttuurin syke; Kulttuurin
matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman
2009–2013 loppuraportti
- 9 Opetus- ja kulttuuriministeriön älystrategia;
OKM-KIDE
- 10 Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-226-5 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

